

Цікаві факти біографії Пилипа Орлика – автора першої української Конституції

Доля зіграла з Пилипом Орликом не дуже кумедний жарт. Автор важливого в історії України політичного документа народився не в Україні й помер за її межами. Привітні білоруські поля зустріли на світ маленького Орлика в далекому 1672 році. Це було недалеко від Мінська. Сім'я Пилипа мала родовите коріння. Славні нащадки литовської шляхти чеського походження – Орликів. Батько Степан Орлик служив у війську короля Речі Посполитої, загинув на 51-му році життя під час польсько-османської війни в битві під Хотиним у грудні 1673 р. Мати – Ірина Орлик.

Цілком логічно, що юний Пилип отримав престижну на той час освіту. Навчався він у єзуїтському колегіумі у Вільнюсі, а також у Києво-Могилянській колегії, яку закінчив у 1694 р. Був топовим відмінником, мовою сучасності – мав червоний диплом. Під час навчання він проявив талант до ораторства і поезії, цікавився філософією і літературою, добре володів українською, польською, церковнослов'янською, болгарською, італійською та іншими мовами.

Кар'єру Пилип Орлик розпочав у релігійній організації. Він служив консисторським писарем у канцелярії київського митрополита. Але доля закинула молодого офіс-менеджера до Полтави. Він влаштувався на службу до Полтавського полку. Але довго в Полтаві Орлик не працював. Незабаром він став старшим військовим канцеляристом і реєстром головної військової канцелярії Війська Запорізького. Ну, щоб ви розуміли, це як зараз у Верховну Раду чи Кабінет міністрів влаштуватися. Велика шишка!

Ну а далі вже просто коронна посада – з 1706 року Орлик стає генеральним писарем і довіреною особою гетьмана Івана Мазепи. Працював він і дипломатом, представляючи інтереси козацької держави по всій Європі. Одним словом, цікаве життя у козака видалося.

1. Одне обличчя з Мазепою

На купюрах номіналом 10 гривень зображений не Іван Мазепа, як заявлено, а його соратник Пилип Орлик. Брати художники Олександр та Сергій Харуки розповіли, що запропонували кілька варіантів портретів гетьмана Мазепи. Серед них випадково потрапив портрет Орлика. Оскільки достеменно невідомо, як виглядав Мазепа, затвердили Орлика.

2. Барон

Походить із чеського баронського роду Орликів, одна гілка якого ще за часів гуситських воєн XV ст. виїхала до Польського королівства та згодом осіла в Західній Білорусі.

3. Випускник «Могилянки»

Навчався в єзуїтському колегіумі у Вільні, а також у Києво-Могилянській колегії, яку закінчив у 1694 р. на відмінно. Під час навчання проявив талант ораторства й поезії, цікавився філософією і літературою.

4. Поліглот

Окрім української мови, вільно володів польською, болгарською, арабською, шведською, німецькою, латинською та церковнослов'янською.

5. Обраний гетьман

5 квітня 1710 року запорозькими козаками, яких іноді називають «першою українською політичною еміграцією», було обрано Пилипа Орлика гетьманом України (у вигнанні). Обрання відбулося в присутності запорожців, генеральної старшини, козацтва, а також османського султана та шведського короля.

6. Той ще поет

Пилип Орлик залишив після себе багато листів і великий рукописний «Діаріуш подорожній». Писав його польською мовою зі вставками окремих слів, виразів і речень латинською мовою. Видав поетичні книжки: «Прогностик щасливий», приурочений полковнику Данилу Апостолу (1693); «Алکید Руський», присвячений Івану Мазепі; на честь полковника Івана Обидовського «Гіппомен сарматський».

7. Дипломат-вигнанець

Після Полтавської битви емігрував до Османської імперії. Перебуваючи до кінця життя в еміграції, Пилип Орлик уклав союзні договори зі Швецією (1710), кримським ханом (1711, 1712), вів у переговори з Туреччиною, намагаючись схилити ці країни до війни з Московською державою з метою визволення України.

8. Автор першої у світі конституції

Автор першої у світі конституції сучасного вигляду. Документ визначав права та обов'язки всіх членів Війська Запорізького й був затверджений шведським королем Карлом XII. Хоча вона й не набула чинності, оскільки була написана в умовах вигнання, але залишається пам'яткою української політико-філософської та правової думки.

9. Борець із корупцією

Шість статей Конституції спрямовані проти зловживання владою і на боротьбу з

корупцією. Цей термін вживають у написаному староукраїнською мовою оригіналі тексту. Зокрема гетьманові заборонялося «на свій персональний пожиток використовувати військовий скарб, а задовольнятися лише своїми оброками та приходами, які кладуться на булаву та його гетьманську особу». Ще один антикорупційний пункт був проти пільговиків, які вибили собі звільнення від повинностей.

10. «Мати-героїня»

Дружина Анна (народилась 29 липня 1683 року) майже на 15 років пережила Орлика. Подружжя мало вісім дітей: Анастасія (1699–1728), Григор (1702, Батурин – 1759, Михайло (1704–), Варвара (1707–), Яків (1711, Бендери – 1721), Марта (1713–), Марина (1715–) та Катерина (1718, померла рано).

Джерела:

<http://www.5.ua/suspilstvo/10-tsikavykh-faktiv-do-dnia-narodzhennia-pylpa-orlyka-128075.html>
!

<https://tribuna.pl.ua/news/pilip-orlik-ta-parizki-komunari-hto-tsi-lyudi/>

Література з фонду бібліотеки за темою:

Головатий, С.

Так чим же насправду є "Конституція Пилипа Орлика"? [Текст] / С. Головатий // Право України. – 2016. – № 1. – С. 113–129. – Те саме [Електронний ресурс]. – Режим доступу: електрон. чит. зал ПУЕТ. – На укр. яз.

Гуцало, Л.

Основний закон держави : Від Орлика до Кучми / Л. Гуцало // Президентський вісник. – 30/06/2004. – С.3. – На укр. яз.

Діптан, І

Дипломатія Пилипа Орлика : витоки, сутність, уроки для сьогодення [Текст] / І Діптан // Рідний край. – 2010. – №1. – С.181-197. – На укр. яз.

Зі статей Конституції Пилипа Орлика [Текст] // Полтавський вісник. – 02/04/2010. – С.26. – На укр. яз.

Ільченко, Р.

Як у Росії знайшли оригінал Конституції Пилипа Орлика [Текст] / Р. Ільченко // Вечірня Полтава. – 29/12/2010. – С.6. – На укр. яз.

Каменев, М.

Орлик прав и свобод [Текст] + [Електронний ресурс] / М. Каменев, П. Билян // Бизнес. – 2010. – №14. – С.52-53. - Спосіб доступу: електрон. чит. зал ПУЕТ. – На рус. яз.

63.3(4Укр)5я73 К68

Корогод, Г. І.

Перша Конституція України. Пилип Орлик і його діяльність в еміграції [Текст] : навч. посібник / Г. І. Корогод, В. П. Грובה. – 2-ге вид., доповн. – Суми : Університетська книга, 2011. – 128 с. – На укр. яз. – ISBN 978-966-680-534-1.

Кравченко, П.

Пилип Орлик і його Конституція / П. Кравченко, І Діптан // Зоря Полтавщини. – 20/07/2005. – С.3. – На укр. яз.

Кравченко, П.

Пилип Орлик і його Конституція / П. Кравченко, І Діптан // Зоря Полтавщини. – 26/07/2005. – С.3(Продов. Поч. див 20.07.). – На укр. яз.

Кравченко, П.

Пилип Орлик і його Конституція / П. Кравченко // Зоря Полтавщини. – 27/07/2005. – С.5. – На укр. яз.

63.3(2Ук)46 К84

Крупницький, Б.

Гетьман Пилип Орлик: (1672-1742) його життя і доля / Б. Крупницький. – Київ : Дніпро, 1991. – 78 с. – На укр. яз. – ISBN 5-308-01403-5 : 2.00.

Лавренюк, С.

Знайдено україномовну копію Конституції Пилипа Орлика [Текст] / С. Лавренюк // Голос України. – 27/06/2009. – С.5.

Матях, В.М.

Гетьман в еміграції Пилип Орлик: історико-історіографічний портрет політика [Текст] + [Електронний ресурс] / В.М. Матях // Український історичний журнал. – 2011. – №4. – С. 116–131. – Спосіб доступу: електрон. чит. зал ПУЕТ. – На укр. яз.

Павлов, В.

Конституція Пилипа Орлика - політико-правове диво [Текст] / В. Павлов // Полтавський вісник. – 26/03/2010. – С.12. – На укр. яз.

67.9(4Укр)300-1

Павлов, В. Т.

Не Джефферсон, і не Сталін, а українець Пилип Орлик був творцем першої конституції, якій виповнилося 289 років. / В. Т. Павлов // Зоря Полтавщини. – 16/04/1999. – С.2.

Ревегук, В.

"...Аби Україна вічними часами тішилася своїми правами і вольностями без всякого ущербу" [Текст] : 5 квітня 2010 р. минуло 300 років від дня обрання Пилипа Орлика гетьманом України / В. Ревегук // Зоря Полтавщини. – 07/04/2010. – С.3. – На укр. яз.

Рудик, П. А.

До питання повної назви та опублікування оригіналу Конституції Пилипа Орлика [Текст] / П. А. Рудик // Держава і право. Юридичні і політичні науки. – 2011. – Вип. 53. – С. 108–113. – На укр. яз.

Скобельський, В.

Від Пилипа Орлика до Петра Порошенка [Текст] : [Конституція України] / В. Скобельський // Полтавський вісник. – 2014. – 27 черв. (№ 26). – С. 2. – На укр. яз.

Шпак, В.

Пилип Орлик - український Вашингтон [Текст] / В. Шпак // Урядовий кур'єр : газета. – 27/06/2009. – С.8. – На укр. яз.

63.3(4Укр)-8

"Я так її люблю, мою Україну..." : До 330-річчя від дня народження П.С. Орлика (1672-1742) // Календар знаменних і пам'ятних дат. – 04/2002. – КВ.4. – С.25-32. – На укр. яз.